

בירור בעניין מוסף בחג השבועות

בעניין מוסף של המועדים קיימת מחלוקת בין הראשונים האם צריך להזכיר את פסוקי המוספים של כל חג וחג, או שמספיק לומר "ואת מוספי יום...הזה נעשה ונקריב...כמו שכתבת עלינו בתורתך".

המחבר פוסק, וכך המנהג אצל עדות המזרח, שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל, ואילו הרמ"א כותב "והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות לומר פסוקי מוסף... (או"ח תקצ"א פס' ב') אצל האשכנזים שאומרים את פסוקי המוספים בחגים, ישנם שתי נוסחאות למוסף חג השבועות. הרי בכל חג קוראים את הפסוקים של קורבנות העולה השייכים לחג- (פסוקים אלו משתנים בכל חג וחג) ואחרי שהזכרנו את העולות יש נוסח קבוע שאומרים בכל החגים של המנחות והנסכים "ומנחתם ונסכיהם כמדובר שלשה עשרונים לפי שני עשרונים לאיל ועשרון לכבש ויין כנסכו. ושעיר לכפר שני תמידים כהלכתם". וכאן יש שגורסין בחג השבועות לומר במקום "ושעיר לכפר"- "ושני שעירים לכפר". (כך מופיע בסידור בעל התניא ובהרבה סידורים בתור "נוסח אחר"). ברצוננו לברר מה היא הסיבה לשינויי נוסחאות אלו ומהו הנוסח הנכון?

בפסוקים בתורה של מוספי חג השבועות כתוב "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' פרים בני בקר שנים, איל אחד, שבעה כבשים בני שנה: ומנחתם...שעיר עיזים אחד לכפר עליכם" (במדבר כח, כו-ל).

באמת, התורה בפרשת פנחס מביאה את פירוט קורבנות המוסף של כל החגים וכמו הפסי' הנ"ל, אבל התורה מדברת על המועדים פעם נוספת בספר ויקרא בפרשת אמור. שם מופיע לגבי חג השבועות "וספרתם לכם ממחרת השבת...עד ממחרת השבת תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'. ממושבתיכם תביאו לחם תנופה שתיים...והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר אחד ואילים שנים יהיו עלה לה' ומנחתם ונסכיהם אשה ריח ניחוח לה'. ועשיתם שעיר עיזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח השלמים" (ויקרא כג, טו- יט). א"כ כאן התורה מביאה סידרה נוספת של קורבנות שמקריבים בחג השבועות שהם הקורבנות שבאים עם שני הלחם. וכמו שמפרש רש"י על הפסי' "והקרבתם על הלחם- בגלל הלחם חובה ללחם".

ואם בכל זאת תאמר שאולי הקורבנות שאמורים בויקרא הם אותם קורבנות שמובאים במדבר- ע"ז כבר נאמר בתורת כוהנים ומובא ברש"י (ויקרא כג, יט) "יכול

שבעת כבשים והשעיר האמורים כאן הם שבעת הכבשים האמורים בחומש הפקודים (במדבר כח, כז)? כשאתה מגיע אצל פרים ואלים אינן הם (שכאן הוא פר ואלים שנים, ובפרשת המוספים פרים שנים ואיל אחד) אמור מעתה- אלו לעצמן ואלו לעצמן, אלו קרבו בגלל הלחם ואלו למוספים".

וזה לשון הגמ' (מנחות מה:): "תנו רבנן "והקרבתם על הלחם" (ויקרא כג', יח) חובה על הלחם. "שבעת כבשים תמימים" (המשך שם) אע"פ שאין לחם. א"כ מה ת"ל "על הלחם"? מלמד שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם- דברי ר' טרפון. ר"ע אומר יכול הן הן כבשים האמורים כאן הן הן כבשים האמורים בחומש הפקודים...אלא הללו באין בגלל עצמן והללו באים בגלל לחם נמצא מה שאמור בחודש הפקודים קרב במדבר ומה שאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר..."

וכך פוסק הרמב"ם בהל' תמידין ומוספין פרק ח' ה"א וז"ל "ביום חמישים מספירת העומר הוא חג השבועות והוא יום עצרת, וביום זה מקריבין מוסף כמו מוסף ר"ח שני פרים ואיל ושבעה כבשים, כולם עולות ושעיר חטאת. ואלו הם הקורבנות האמורות בחומש הפקודים והן מוסף היום.

ועוד מביאין יתר על המוסף ביום זה, מנחה חדשה שתי הלחם ומקריבים עם הלחם פר ושני אלים ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר חטאת ושני כבשים זבח שלמים. ואלו הם הקורבנות האמורות בחומש ויקרא.

נמצא הקרב ביום זה יתר על שני התמידין: שלשה פרים ושלשה אלים וארבעה עשר כבשים, הכל עשרים בהמה עולות. ושני שעירים חטאת נאכלים ושני כבשים חטאת נאכלים".

א"כ גם הרמב"ם עושה חלוקה ברורה בין קורבנות המוספים לקורבנות שתי הלחם. [הכסף משנה (שם) אומר "ואע"ג דר' טרפון פליג עליה פסק רבינו כר"ע". עכ"ל. שהרי דברי ר"ע שהבאנו לעיל מובאים מיד אחר דברי ר' טרפון ומתחילים במילים "ר"ע אומר" שמשמע לכאורה שבא לחלוק על הדברים שנאמרו קודם. אבל רש"י (שם) בד"ה "והאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר" אומר "כדאמרן שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם". עכ"ל. כלומר, שזה בדיוק שיטת ר' טרפון וא"כ יוצא שאין מחלוקת בין ר' טרפון לר"ע. ובאמת כך אומר הרש"י (שם ד"ה "ור"ע לטעמיה") "...ולכן אני אומר דתיבות "ר"ע אומר" דלקמן בברייתא טעות סופר וצריך למוחקם וכן גם בת"כ ליתנייהו, והכל הוא מדברי ר' טרפון. וכך משמע מפרש"י שם ד"ה "והאמור בת"כ. וזה דלא כהכסף משנה רפ"ח מהל' תו"מ". א"כ לפי גירסת הרש"י ודאי שאין מח' כלל ודברי הרמב"ם הם לכו"ע, ואפי' לכ"מ שיש מח', ברור שלהלכה נפסק שיש שני סדרות של קרבנות.]

לכאורה תפילת מוסף- כשמה כן היא, תפילה במקום קורבנות מוסף של היום, וכן גם נאמר מפורש בתפילה "והביאנו לציון עירך ברינה, ולירושלים בית מקדשך לשמחת עולם, ושם נעשה לפניך את קורבנות חובותינו תמידים כסידרן ומוספים כהלכתם, ואת

מוסף יום...נעשה ונקריב לפניך", וכאן לפי מנהג האשכנזים אומרים את פסוקי המוספים שבפרשת פנחס כמו שהבאנו, כחלק מקורבנות המוסף בחג השבועות יש רק שער אחד לכפר! - ואם המטרה בתפילת מוסף היא לפרט את קורבנות המוסף המוזכרים בפסוקי המוספין של היום, א"כ צריך לומר "ושער לכפר" דווקא, ולא "שני שערים לכפר".

על הנחה זו, שמזכירים בתפילת מוסף את קורבנות המוספים בלבד, יש להקשות קושיא חמורה. בתפילת מוסף של יוה"כ אנו אומרים את פסוקי המוספים של היום "ובעשור לחודש השביעי...והקרבתם עולה לריח ניחוח, פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם". (במדבר כט, ז-ט) אחרי זה מביאים בתפילה את המנחות ונסכים "ומנחתם ונסכיהם כמדובר..." ומסיימים "ושני שערים לכפר ושני תמידים כהלכתם". אבל הרי בתורה כתוב "שער עיזים אחד חטאת, מלבד חטאת הכיפורים ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם" (במדבר כט, יא). !?

א"כ יש ביום כיפור - "שער עיזים אחד חטאת"- שהוא חלק מקורבנות המוספין ובנוסף יש גם את "חטאת הכיפורים" שהוא השער שעלה עליו הגורל לה' וכמו שמפורט בפרשת אחרי מות (ויקרא טז, ט). וכך באמת אומר רש"י אצלנו על המילים "מלבד חטאת הכיפורים"- "שער עיזים נעשה בפנים האמור באחרי מות שגם הוא חטאת".

מדוע א"כ אומרים בתפילת מוסף של יוה"כ "ושני שערים לכפר" אם יש רק שער אחד ששיך לקורבנות המוסף? (אמנם גם בר"ה אומרים "ושני שערים לכפר" למרות שבפס' המוספים מופיע רק שער אחד? אך שם לא כ"כ קשה, שמכיון שר"ה הוא גם ר"ח, מקריבים בו גם את המוספים של ר"ח שכוללים "שער עיזים אחד לחטאת לה" (במדבר כח, טו). וכמו שכתוב במוספי ר"ה "מלבד עלת החדש ומנחתה" (במדבר כט, ו) ואומר רש"י "מלבד עלת החדש- מוספי ר"ח שהוא ביום ר"ה". א"כ בר"ה יש סה"כ שני שערים לכפר ושניהם מוספים- אחד ממוספי ר"ה והשני ממוספי ר"ח. לכן מובן שאומרים במוסף "ושני שערים לכפר". עיין דעת זקנים מבעלי התוס' במדבר כח, כה, וכן בשו"ע או"ח סי' תקצא סעי' ב' ובמשנ"ב אות ד')

ועוד קשה, הרמב"ם בהל' תמידין ומוספין כשמביא את מוספי יוה"כ (פ"י הל' א') אומר "ביום צום הכיפורים מקריבים מוסף כמו מוסף ראש השנה פר ואיל, ואיל זה הוא הנקרא איל העם. ושבעה כבשים כולם עולות, ושער חטאת הוא הנאכל לערב". ובהלכה ב' ממשך: "ועוד מקריבין הציבור חטאת והוא נשרף, שכן זוגו שער המשתלח". מדוע הרמב"ם מכליל את חטאת הכיפורים יחד עם קורבנות מוסף הרי הוא אינו שייך למוספים?

הנודע ביהודה נשאל לגבי הנוסח הנכון במוסף של יוה"כ, ואלו דבריו (מהדו"ת או"ח קפ"ז) "והנה נתיישבתי משער הפנימי אף שאיננו מן המוסף ממש מכל מקום ראינו שהתורה הזכירה בפי פנחס שער זה, שהרי כתוב "מלבד חטאת הכיפורים" (במדבר כט, יא). ורבינו הגדול (פ' י' מהל' תמידין ומוספין ה"א) שהזכיר שם מוסף יוה"כ הביא ג"כ שער הפנימי, אף שלא הזכיר שם שארי קורבנות היום- שמע מינה שחטאת הכיפורים

הפנימי שייך קצת לקורבן מוסף. ולכן אי לאו דמסתפינא, אמינא לומר גם ביום הכיפורים "ושני שעירים לכפר" כמו בר"ה, ואז לא יסיים כלל "מלבד חטאת הכיפורים" אלו השלוש תיבות ולא יותר, עכ"ל.

וב"דגול מרבבה" הוא כותב (או"ח תרכ"א ס"ד) "נראה לענ"ד שבתפילת י"ח במוסף (של יוה"כ) יאמר "ושני שעירים לכפר" שאף שהשעיר הפנימי לכאורה אינו מן המוספים, מ"מ חזינן שהתורה הזכירתו בפי פנחס עם המוספים דכתיב "מלבד חטאת הכיפורים". וגם הרמב"ם בפרק י' מתמידין ומוספין הלי' א' שהזכיר מוסף של יוה"כ הביא ג"כ חטאת הפנימי אף שלא הזכיר שאר קורבנות היום. מכלל ששעיר הפנימי ששיך למוסף. ולפי זה שיאמר "ושני שעירים" שוב לא יאמר "מלבד חטאת הכיפורים..."

א"כ מזה שהתורה צירפה "מלבד חטאת הכיפורים" עם קורבנות המוסף- משמע שזה חלק מהמוספים, וכך פוסק הרמב"ם.

ולכן לא קשה מה ששאלנו, ביוה"כ אומרים "ושני שעירים לכפר" כי שני השעירים הם חלק מקורבנות המוספים, ובחג השבועות אומרים "שעיר לכפר" כי רק אחד משני השעירים המובאים באותו יום הוא חלק מהמוספים.

אומנם לפי היסוד הנ"ל (של הנודע ביהודה), אפשר להסביר את הנוסח של מוסף בשבועות בצורה שונה. הרי אמרנו ש"חטאת הכיפורים" כיוון שמוזכר עם קורבנות המוספים משמע שהוא גם חלק מהם. א"כ נוכל לומר כך גם לגבי קרבנות שתי הלחם. פסוקי המוספים של חג השבועות מתחילים במילים "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'" (במדבר כח, כו), ומסתיימים בפסוק "מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו, תמימים יהיו לכם ונסכייהם" (כח, לא).

שואל החזקוני (ד"ה "מלבד עולת התמיד") ואם תאמר ואמאי לא כתיב מלבד שתי הלחם ופר ושני אלים ושעיר ושבעת כבשים הבאים עימהם, כמו שכתוב "מלבד עולת החודש ומנחתה" (להלן כט, ו) "מלבד חטאת הכיפורים ועולת התמיד" (כט, יא) ? אלא יש לומר מדכתיב "בהקריבכם מנחה חדשה" הרי כבר הזכירה, ועל המנחה הם באים ותו לא צריך, עכ"ל.

וכך אומר גם ראב"ע על המילים "בהקריבכם מנחה חדשה"- לחם תנופה הוא העיקר, ועימו שבעה כבשים ופר בן בקר ואילים שנים ושני כבשי שלמים וכו'.

א"כ אומרים החזקוני וראב"ע, שקורבנות שתי הלחם כן מוזכרים בפסוקי המוספים שהרי הם כלולים במילים "בהקריבכם מנחה חדשה".

לפי"ז ניתן אולי לומר- שגם קורבנות שתי הלחם הם חלק מהמוספים וכמו שאמרנו לגבי "חטאת הכיפורים"- כי הרי כולם מוזכרים בפסוקי המוספים.

אבל א"כ היינו צריכים להזכיר את קורבנות שתי הלחם בתפילה? אלא שהיא הנותנת- כמו שאמרנו שבמילים "בהקריבכם מנחה חדשה" שכתובות בתורה כלולים גם קורבנות שתי הלחם. כך נאמר גם לגבי התפילה- שהרי בתפילת מוסף אנו מתחילים

לאמר את פסוקי מוספי חג השבועות מהפס' "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'". וכמו שאמרנו קורבנות שתי הלחם כלולים. וא"כ כבר הזכרנו את קורבנות שתי הלחם ולכן אין כבר מקום לסיים ולומר "ושני שעירים לכפר" כי הרי השעיר של שתי הלחם כבר כלול ב"מנחה חדשה", אלא צריך רק להזכיר את השעיר של המוסף ולכן מסיימים "ושעיר לכפר".

ברם, הנחה זו קצת מוקשה- כי הרי ב"נודע ביהודה" היו שתי עובדות שהובילו למסקנה ש"חטאת הכיפורים" הוא חלק מקורבנות המוספים. א- שהתורה הזכרתם יחד. ב- שהרמב"ם הביאם יחד.

לגבי חג השבועות, אמנם לפי דרכנו, התורה מזכירה את קורבנות שתי הלחם יחד עם קורבנות המוספים. אבל ברמב"ם זה מפורש לא כך. הרי הרמב"ם עשה חילוק ברור בין קורבנות שתי הלחם לקורבנות המוספים. (רמב"ם הלכות תו"מ פח' הל' א-ב). מדוע א"כ הרמב"ם בפרק י' כולל את "חטאת הכיפורים" עם קורבנות המוספים. ואילו בפרק ח' כותב את קורבנות שתי הלחם בקטגוריה נפרדת?

נ"ל שניתן להסביר את הרמב"ם ע"י עיון מדוקדק בפסוקים.

בפר' פנחס (כח, כו) כתוב "וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה... והקרבתם עולה וכו'". ברור מהפסוקים שיש כאן שני פעולות שונות של הקרבה שני סדרות חלוקות של קורבנות. קודם הקרבת המנחה החדשה ואחריו "והקרבתם עולה" ואת כל קרבנות המוספים. הקשר היחיד שיש בין שני סדרות קורבנות אלו הוא ששניהם באים באותו יום. "בהקריבכם" את אלו "והקרבתם" את אלו שניהם מוקרבים באותו יום. לעומת זאת בפסוקים של יוה"כ, התורה קודם כל אומרת "והקרבתם עולה" (כט, ח) ומסיימת "מלבד חטאת הכיפורים"- כאן "חטאת הכיפורים" מובאת בהמשך לאותה פעולה של "והקרבתם" ומכאן אולי שהיא גם חלק מקורבנות המוסף. ואם נאמר כן, ש"בהקריבכם מנחה חדשה" אינה חלק מהמוספים, אז שוב צריך לכאורה לומר רק "שעיר לכפר" כי רק שעיר אחד הוא חלק מקורבנות המוסף.

ובאמת, בדעת זקנים מבעלי התוס' (במדבר כח, כה) ד"ה "וביום השביעי" כתב: ויש מקשים למה אין אומרים בתפילת מוסף של שבועות כמו כן "ושני שעירים" שהרי בזבחים (ה:): מסיק, שני שעירי עצרת למה הן באים על טומאה שאירע בין זה לזה. וכן מוכיחים הפסוקים בפרשת "אמור" דכתיב "ועשיתם שעיר עיזים לחטאת" ופירש"י- "יכול שעיר האמור כאן הוא שעיר האמור בחומש הפקודים כשאתה מגיע אצל הפרים ואילים אינו כן. ועוד נוכל לומר שיש להוכיח שאינו הוא מדכתיב שם "לחטאת" והכא לא כתיב "לחטאת", וא"כ מאחר שמקריבים שני שעירים בעצרת. וכפרתם שווה לכפר על טומאת מקדש וקודשיו כשאר שעירי המוספים דין הוא להזכירם בתפילה? וי"ל דלא דמי שהרי תפילת מוסף תחת קורבן מוסף היא באה. ואחד מן השעירים הללו לא היה קרב במוסף כי אם בשחר. וכן נמי פירש"י בפר' אמור "מערתה אלו לעצמן ואלו לעצמן הללו קרבין בגלל הלחם והללו למוספין".

וכן פוסק האג"מ (יו"ד ח"ג סי' קכט אות ז') וז"ל "ומה שאין אומרים במוסף של שבועות "ושני שעירים", הנה זה קשה גם על הפר והאלים ושני כבשים. ובהכרח צריך לומר דכיון שבאים רק בשביל הלחם בא להתיר החדש שלעניין "ונשלמה פרים שפתינו" אינו נוגע זה, לכן לא תקנו המוספים בשביל זה. וממילא גם השעיר שבא בגלל הלחם אף שהוא ג"כ לכפר על טומאת מקדש וקודשיו- לא נקט. ואולי זהו גם כוונת הדעת זקנים שמקשה רק על השעיר שבא לכפר ולא על שאר הקורבנות. ותירץ שמ"מ בא בגלל הלחם. ומה שכתבו שנקרב קודם המוספים לא מובן למה הוצרכו, אולי הוא לסיומן", עכ"ל.

למרות כל הנ"ל, סידור בעל התניא וסידורים נוספים, מקיימים את הגרסה לומר בשבועות "ושני שעירים לכפר". כיצד ניתן להבין נוסח זה?

בספר "שער הכולל" (פרק מ' אות טו ד"ה "תפילת ג' רגלים), ("שער הכולל"- מסביר את פסקי בעל התניא בסידורו, הוא מודפס בסוף ההוצאה החדשה של שו"ע הרב). מסביר את שיטת בעה"ת כך: ארז"ל (מנחות קי). "אמר ר' יצחק מאי דכתיב "זאת תורת החטאת" (ויקרא ו')? - כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת". ומצינו בתוספתא שבועות "ר"ש אומר ל"ג שעירים קרבים לציבור בכל שנה ושנה... שניים בעצרת- א' בגלל הלחם, וא' בגלל היום. (והוינן) אם כיפר בראשון על מה מכפר השני? על טומאה שאירע בין זה לזה. ואמרינן כך ישראל צריכים להביא שני שעירים בכל יום אלא שחס הקב"ה על ממונם של ישראל". עכ"ל התוספתא. ומאחר שלפחות ל"ב פעמים בשנה אחנו מחויבים לעסוק בתורת חטאת, "ונשלמה פרים שפתינו" אין יוצאים בהשליכות של חטאת... וידוע שהשעיר של שתי הלחם שייך ג"כ לעיצומו של יום, שהלחם אינו מעכב את השעיר ואם עבר זמנו בטל קורבנו, כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' תמו"מ. וכן בסדר היום פורט את הקורבנות שצריך להזכיר במוספים של כל מועד וחשיב בשבועות גם את השעיר של שתי הלחם, ולכן פסק אמו"ר לומר בשבועות "ושני שעירים לכפר", עכ"ל.

כלומר, למרות שקורבנות שתי הלחם אינם חלק מהמוספים, בכל אופן צריך להזכיר את השעיר שבא עם שתי הלחם- שהרי שעיר זה הוא חלק מל"ב השעירים שקרבו לציבור בכל שנה, וא"כ צריך להזכיר אותו במפורש בתפילה, ולא רק בדרך אגב ולכלול אותו במילים "בהקריבכם מנחה חדשה", מדין "ונשלמה פרים שפתינו" שיחשב כאילו הקרבנו אותה.

דרך נוספת להצדקת אמירת "ושני שעירים לכפר" במוסף של שבועות הוא ע"פ מה ששמעתי מהרב נטע צבי גרינבלט שליט"א (ראש ועד הקהילות ממפיס טנסי והדברים מודפסים ברובם בספרו "כריח שדה", בפרי אמור).

הגמ' במגילה (לא:): אומרת- "אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לו, לאו. אמר לפניו רבש"ע "במה אדע"? אמר לו "קחה לי עגלה משולשת וגו'". אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שבהמ"ק קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? א"ל, כבר תיקנתי להם סדר קורבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהם כאילו מקריבין לפני קורבן ומוחל אני על כל עוונותיהם". א"כ כאשר קוראים את סדר קורבנות התורה, הקב"ה מעלה

עליו כאילו הקריבו ומוחל על כל עוונותינו.

ע"פ גמ' זו מתרץ תוס' שאלה מפורסמת, והיא - מדוע בכל החגים אנו מציאים שני ס"ת וקוראים בראשון בעניינו של יום, ובשניה את קורבנות החג ואילו בשבת אנו מוציאים ס"ת אחד, וקוראים בו את פרשת השבוע, מה עם ס"ת שני לקורבנות שבת? (תוס' מגילה כג. ד"ה "כיוון"). תוס' בתירוץ השלישי אומר "ועוד י"ל לפי שלעולם אין קוראין בס"ת שני לקורבנות אלא באותן שבאים לכפרה כדפירש לקמן פרק בני העיר (לא): שקורין בהם ביו"ט ומהני לישראל כאילו הקריבום. אבל קורבנות שבת אינם באים לכפרה ומ"ה אין קוראים בהם.

ובאמת בפסוקי הקורבנות של שבת אין אנו מוצאים קורבן חטאת "וביום השבת שני כבשים תמימים ושני עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה" (במדבר כט, ט-ז). מוצאים כאן "עולת שבת" בלבד ואילו בכל החגים חוץ מהעולות יש גם "שעיר לכפר" ולא רק שמביאים קורבן חטאת בחגים אלא הוא העיקר. וכך אומרת הגמ' בזבחים (ז): אמר ר' שמעון חטאת למה באה? למה באה?! - לכפר! אלא למה באה לפני העולה? [משל] לפרקליט שנכנס לרצות, ריצה הפרקליט ונכנס דורון אחריו (ע"פ גרסת הערוך). כלומר שהקורבן העיקרי הוא החטאת והעולות שבאות איתו באות בתור דורון על הכפרה שהשיגה החטאת. וכך אומרים גם התוס' ישנים (יומא ג. ד"ה "חד לחובת היום") שעולות המוספים ביו"ט הם דורון הבא אחר ריצוי השעיר, וזה לשונו "דעולת מוסף באה אחר הפרקליט לדורון כדאמרין בזבחים (פט). שהיא דורון אחר ריצוי שעיר של מוסף שהוא חטאת, ואיל דחובה בא לדורון וריצוי, ואילו של אהרון לכפרה אחרת בא".

א"כ כל קורבנות המוספים באים לשמש את ה"שעיר לכפר" - העיקר היא החטאת והקורבנות הנוספים הם כדורון וכתמורה לריצוי הפרקליט.

צריך א"כ להבין מהו השייכות של המועדים לכפרה? הרי "כפרה בכדי לא אשכחן" (סנהדרין ד.), כדי לזכות לכפרה צריך לעמול, צריך להיות ראוי לכפרה. מהו הגורם לכפרה במועדים, מה עושה עם ישראל כדי לזכות בכפרה זו ומדוע אין את זה בשבת?

מעיון בפסוקי המוספין בפרשת פנחס נראה שבכל אחד מהמועדים לפני שהתורה מפרטת את קורבנות המוספין התורה מדגישה שביום זה "כל מלאכת עבודה לא תעשו" (כח- יח, כו; כט- א, ז, יב, לה), ומעניין שדווקא בפסוקים של שבת, שבשבת האיסור מלאכה יותר מורחב ויותר חמור - שבשבת אין התרים כגון משום אוכל נפש, ועונשו בסקילה - ודווקא לגבי שבת התורה ניגשת מיד לפרט את קורבנות היום ולא אומרת "וביום השבת" - כל מלאכת עבודה לא תעשו! מה פשר השינוי הזה!?

כידוע, יש הבדל יסודי בין קדושת שבת לקדושת יו"ט כיוצא מהפסוק בפרשת המועדים בפ' אמור "אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש... מלבד שבתות ה'..."

לגבי המועדים התורה מוסיפה "אשר תקראו אתם מקראי קדש" כלומר שעמ"י הם

אלו שקובעים את המועדות (ואל תקרי אותם אלא אתם) אתם אפי' שוגגין אפי' מזידין. אתם אפי' מוטעין (ר"ה כה.).

ואלו הם דברי הספורנו "אלה מועדי ה' - אחר שדבר בשבת שמועדה כבר נקבע כאמרם ז"ל "שבת היא דקבעה אנפשה" (פסחים קיז:), התחיל בעניין המועדות אשר מועדם הוא על ידי קריאת בי"ד כמו שבא בקבלה "אתם אפי' שוגגין, אתם אפי' מזידין, אתם אפי' מוטעין" (ויקרא כג, ד).

א"כ שבת היא קביעה וקיימה מאז ששת ימי בראשית, הקב"ה יצר את קדושת השבת על ידי ש"ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו" (בראשית ב, ג).

כאשר מגיע יום השביעי בשבוע, אנחנו מצווים להגיב לקדושה המיוחדת שנמצאת ביום זה על ידי שביתה ממלאכה. לשבות ממלאכה כמו שה' שבת ביום השביעי, ולכן, השבת היא "שבתות ה'" (ויקרא כג, לח) יצירה אלוקית מוחלטת.

אבל במועדים עמ"י אינם מגיבים לבד אלא כאן הם כבר יוצרים, על ידי שהבי"ד קובע מתי ר"ח, הם קובעים באיזה יום בשבוע יחולו החגים ואפילו זמן חלות יום כיפור שהוא היום הקדוש ביותר בשנה תלוי בקביעות בי"ד. הכוח ליצור קדושה ולהפוך יום חולין ליום קדוש נתון לעמ"י. הביטוי המעשי ליצירת הקדושה שלנו במועדים הוא השביתה שלנו ממלאכה בימים אלה, וכתוצאה מיצירת הקדושה של המועדים ע"י קביעת בי"ד עם ישראל נהיה יוצר ושותף עם הקב"ה בקדושת המועדים. "השעיר לכפר" שיש במועדים באה בתמורה ל"אשר תקראו אתם במועדים", בתמורה לקדושה שעמ"י בעצמם הוסיפו בימים אלו. שהרי קדושה היא ההפך הגמור לחטא ולכן כתוצאה מהוספת קדושה זוכים לכפרה. לפי"ז מובן שבשבת שאין את הוספת הקדושה מצד עמ"י, ממילא אין ביום זה "שעיר לכפר" כי ביום זה לא מגיע לעמ"י כפרה. ולכן באמת לא קוראים את פסוקי קורבנות מוסף שבת שבס"ת שני, כי ס"ת שני מוציאים לקרא רק לקורבנות שבאים לכפרה, כדברי התוס'.

ולכן מובן שבתור הקדמה לקורבנות מוסף החג התורה מקדימה "כל מלאכת עבודה לא תעשו" שזה הוא הביטוי לגורם החיוב של קורבנות היום - מכיוון שאנו שובתים ממלאכה ביום זה ויצרנו בעצמנו קדושה לכן "והקרבתם" - וכמו שאמרנו שעיקר בקורבנות אלו הוא "השעיר לכפר" וכל שאר הקורבנות הם רק דורון על כפרה.

אם בשבת אין כפרה ואין "שעיר לכפר" מהו א"כ הגורם לחיוב של מוספי השבת?

בתפילת מוסף של שבת אנו אומרים "ותודיענו להקריב בה קורבן שבת כראוי". מה זה "כראוי" כל קורבן צריך להקריב אותו בצורה הראויה? אלא שלא כמו במוספי המועדים ששם הנושא הוא "ומפני חטאנו גלינו מארצנו". במוסף של שבת אין אזכור של חטא אלא מדברים על מעלות השבת "מענגיה לעולם כבוד ינחלו, וטועמיה חיים זכו וגם האוהבים דבריה גדולה בחרו". כלומר שנושא תפילת מוסף של שבת היא השבת בעצמה והמעלות המיוחדות שיש ביום זה. ובגלל המעלות המיוחדות האלו ה' ציוונו להקריב

קורבן מוסף שבת- כראוי ליום כזה מיוחד. הקדושה המיוחדת של "ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו" הם הגורמים למעלות המיוחדות של השבת, והם המחייבים את קורבן מוסף השבת כראוי וכמגיע ליום כזה מיוחד שיקריבו בו קורבנות מוסף מיוחדים. ביו"ט אין מעלת היום שהרי היום בעצמו הוא סתם יום של חולין. אבל ביו"ט יש יצירה מיוחדת והוספת קדושה, לכן ביו"ט יש כפרה.

א"כ יש לשבת מעלה שאין ביו"ט, ויש ביו"ט מעלה שאין בשבת. שבשבת יש קדושה מלעילא "שבתות ה'" שזה מחייב הקרבת קורבן כראוי ליום מיוחד זה. ואילו ביו"ט יש יצירת קדושה מלמטה ע"י עם ישראל "אשר תקראו אתם" ולכן יש בו "שעיר לכפר".

ע"פ יסוד נפלא זה של הגרנ"צ גרינבלט שליט"א אפשר להבין שבחג השבועות שמתווסף בו כפרה נוספת שהיא ה"שעיר לכפר" שמקריבים יחד עם שתי הלחם (והרי הגמ' בזבחים ו: אומרת ששני שעירים של מוסף ושל הלחם באים לכפר), צריכים להזכיר את שני השעירים יחד בתפילת מוסף ולומר "ושני שעירים לכפר". כי הרי גם לכפרה של שתי הלחם צריכים להיות ראויים, ואנו ראויים לכפרה זו מאותה סיבה שראויים לכפרה של קורבן המוסף וזה ע"י שעם ישראל יצר והתקדש בקדושת החג. מכיוון שהגורם לשני הכפרות הוא גורם זהה א"כ קרבנות אלו הם "מין במינו" וראוי להזכירם יחד.

לסיכום ראינו שהשאלה אם לומר "שעיר לכפר" או "שני שעירים לכפר" בחג השבועות- היא שאלה שהתחבטו בה עוד מימי הראשונים- ראינו שלרוב הפוסקים וכן המנהג הנפוץ לומר רק "שעיר לכפר" מכיוון שרק אחד מהשעירים שייך לקורבנות מוסף. מאידך ראינו שגורם בעה"ת "שני שעירים לכפר" והבאנו כמה הסברים וראיות לשיטתו שלמרות ששעיר שתי הלחם אינו חלק מקורבנות מוסף בכל אופן יש עניין להזכירו עם הקורבנות האחרים.

להלכה למעשה לכל נוסח יש על מי לסמוך וכל אחד צריך לאחוז ולא לשנות ממנהג אבותיו.

יהי רצון שהקב"ה ישמע את תפילותינו

וע"י כך ימחל לנו על כל עוונותינו

ובזכות זה נזכה לבנין בית מקדשנו

ושם נעשה לפניך את קורבנות חובותינו.